

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. V. Quando obliget præceptum affirmativum confessionis fidei?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

rando, vel alijs de causis tenemur Deo aliquem externum cultum exhibere. Quia hæc exhibitio est implicita quadam fidei confessio. Secundò, ratione caritatis, quando illa confessio est necessaria ad proximi instructionem, conuersionem, vel in fide & pietate confirmationem. quæ obligatio in Prælati & Pastoribus oritur etiam ex virtute iustitiæ. Quanto autem cum periculo ad hæc obligemur, dicemus infra.

D V B I V M V.

Quando obliget præceptum affirmatiuum confessionis fidei.

Hæc difficultas præcipue proponitur, vt sciamus quatione obligemur tempore persecutionis, aut quando alias sumus in consortio hæreticorum, fidem confiteri; præsertim si nos de fide nostra interrogent; & quando sit peccatum tunc eam tacendo, aut simili ratione occultare.

83 *Variis modis fide occultare possumus.* Vbi Nota Primò, nos varijs modis posse nostram fidem occultare. Primò, merè negatiuè, siue præcisè eam non confitendo; Secundò, nos ipsos occultando vt repetiri non possimus, aut aliò fugiendo; Tertio, si interrogati taceamus; Quartò, si ambigüe vel aliàs nihil ad rem pertinentia respondeamus; Quintò, vtendo veltibus, aut alijs signis infidelium. Sed de hac re satis egi dubio 3. quare omisso quinto modo de reliquis hic agemus.

84 *D. Thom.* Nota Secundò, D. Thomam 2. 2. quæst. 3. a. 2. docere, confessionem non esse semper necessariam, sed tunc quando per eius omissionem subtraheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas proximis impendenda, puta si aliquis interrogatus de fide, taceret, & ex hoc crederetur, vel quòd non haberet fidem; vel quòd fides non esset vera; vel alij per eius taciturnitatem auerterentur à fide. Vbi videtur assignare tres casus, in quibus interrogatus circa suam fidem tacendo peccaret. Primus, quando ideo alij putarent eum non habere fidem; Secundus, quando alij ideo putarent fidem non esse veram; Tertius, quando alij ideo à fide auerterentur: vt fieri posset quando ita interrogatus esset magna auctoritate, & alij crederent eum hoc facere, quia nequit fidem defendere, aut quia timeret puniri propter eam, & ita redderentur aut dubij in fide, aut timidiiores in eius confessione.

85 Sed hæc doctrina videtur habere aliquam difficultatem: Primò, quia primus casus non videtur verus: nam secluso omni alio incommodo, quòd aliqui credant me non esse Catholicum, non videtur tanti momenti, vt id cum graui meo periculo teneat euitare; aliàs enim numquam liceret dissimulare fidem, aut eius occultandæ causa inter infideles eorum habitu vti, quia inde accidit multos putare talem non esse fidelem; quod tamen dub. 3. ostendimus sæpè esse licitum.

86 *Bañez.* Bañez igitur ibidem dub. 1. conclus. 3. & quidam alij docent, doctrinam D. Thomæ intelligendam esse, quando quis interrogatur à potestate

Coninck de act. supernat.

publica, v. c. à principe, eiusue præfecto aut magistratu, etiam si id aliàs secrete fiat: putant quæ nos tunc semper teneri apertè fidem confiteri. Quia tunc videtur honor fidei exigere vt eam confiteamur, & tacendo videmur eam erubescere contra prohibitionem Christi Lucæ 9. minantis se eos negaturum coram Patre suo, qui ipsum erubuerint confiteri coram hominibus. Et confirmatur, quia præceptum affirmatiuum confitendi fidem aliquando obligat; ergo maxime in dicto casu. Alij tamen volunt hoc solùm esse verum quando quis ita interrogatur publice; quia quòd vnus aliquis, etià princeps, putat me, præsertim priuatum hominè, non esse fidelem, non videtur tanti esse momenti, quia inde honor fidei parum aut nihil videtur minui; secus autem esse quando multi id putant.

Sed hæc etiam responsio est difficilis: nam quòd etiam princeps cum omnibus suis putet aliquem priuatum hominem esse fidelem, aut infidelem, non videtur semper tantum promotioni siue honori fidei posse prodesse, aut obesse, vt ideo teneat cum periculo vitæ eam posituè confiteri. Confirmatur, quia aliàs quoties aliquis sciret illos putare se esse infidelem, teneretur etiam non interrogatus suam fidem coram eis profiteri: atqui hoc est apertè falsum, & contra exemplum S. Sebastiani, & aliorum Christianorum, qui olim in aulis tyrannorum habitabant, & ab ijs, tota quæ eorum familia, imò communiter ab omnibus infidelibus putabantur esse cultores deorum; nec tamen ideo fidem suam coram ijs profitebantur, nec in hoc ab alijs vnquam reprehensi sunt. Maior autem probatur, quia si interrogatus vel ideo præcisè teneatur confiteri fidem, ne credatur infidelis, cum tam credatur esse infidelis ante interrogationem quàm postea, eodem modo tenebitur eam confiteri priùs ac postea.

Ad argumentū Bañez, Respondeo esse alios casus in quibus præceptū confessionis fidei obligat (vt patet ex dictis dub. 4. & infra ostendemus) in quibus eam erubescere est contra præceptum Christi. quare ille locus Lucæ non conuincit præceptum confessionis fidei, per se loquendo, siue exclusis alijs incommodis, semper obligare quoties coram tyranno interrogamur.

Secunda difficultas est, vtum tempore persecutionis liceat fugere? Olim Tertullianus cum suis Montanistis, & quidam alij hæretici docebant, esse absolutè illicitum fugere tempore persecutionis. Sed omnes Catholici semper docuerunt communiter licere fugere tempore persecutionis, quamuis quibuldam personis id in quibusdam casibus sit illicitum, quos infra explicabimus.

Tertia difficultas est, an, quando interrogatus à tyranno tacet, debeat ceteri moraliter siue interpretatiuè negasse fidem? Quidam hic eodem modo distinguunt inter eum, qui à priuato interrogatur, & eum qui interrogatur publica auctoritate: & putant hunc censeri negare fidem si taceat; secus tamen esse de priore.

Sed ego hac in re non possum videre discrimen; nam qui interroganti an Christianus sit

Cc

87 Non semper tenemur euitare ne alij etiam principes, putent nos esse infideles.

88

89 Error Tertulliani & Montanistarum.

90

91

Nolens inter-
roganti an sit
Christianus,
respondere
potius vide-
tur confitemi
fidem quam
negare.

(sive interrogans publica auctoritate fungatur, sive priuatus sit) responder, Quid ad te? non dicam tibi; aut quid simile; vel etiam omnino tacer, non tam videtur illud negare, quam interrogantis auctoritatem contemnere, & significare eum non habere ius talia interrogandi. Quare cum hac ratione aperte significet se in rebus fidei non esse infideli magistratui subiectum, potius significat se non consentire cum eo in fide, quam contra. Item cum sciat magistratum odisse christianismum, & se posse ei placere negando se esse Christianum, & contra faciendo sine vilo temporali commodo incurrere illius indignationem, & periculum grauis mali; si verè non esset Christianus, nulla ei esset causa cur statim non negaret se esse talem: quare contrarium faciendo videtur aperte innuere se esse Christianum, aut saltem id nullo modo negare.

92 **CONCLUSIO I.** Non semper teneor tempore persecutionis confiteri fidem, aut me prodere tyrannis: imò teneor aliquando me non prodere. Est certa, & communis Catholicorum.

D. Thomas. Prior pars patet: quia, ut docet D. Thomas 2.2. quæst. 3. art. 2. cum præceptum confessionis fidei sit affirmatiuum, non obligat pro semper, sive ut quouis tempore fidem profitear; sed solum quando Deo aut fidei debitus honor, aut proximi utilitas id exigunt, quæ id non exigunt quouis tempore, etiam in persecutione.

Valentia. Vbi Nota cum Valentia 2.2. disput. 1. quæst. 3. puncto 2. dub. 1. & Sanchez de Præcep. libr. 2. c. 4. num. 3. ut teneor ad confessionem fidei non sufficere quòd aliquis Dei honor, aut proximi utilitas inde speretur (quia non teneor semper & quocumque modo illa promouere) sed requiri ut ea sint tanti momenti, ut ea hinc & nunc cum tanto meo periculo teneor procurare: ut quando mea confessio est necessaria ut multi ad fidem conuertantur, aut in ea conferuentur.

93 Vnde quod ait Sanchez supra num. 5. cum quibusdam alijs, Catholicum videntem infideles conculcantes imagines, alijsque iniurijs fidem afficientes, teneri eam sua confessione tueri, intelligendum est, quando ea ratione id poterit impedire, aut alios in fide confirmare, aut saltem quando sine graui periculo suo læsum fidei honorem aliqua ratione poterit reparare. iuxta dicta numer. 80. secus autem est, quando nihil horum speratur: quia tunc sine profectu se periculis exponeret.

94 *Pesantius.* Addit Pesantius 2.2. quæst. 3. art. 2. d. 1. conclus. 2. §. Dixi initio, Pastorem tempore persecutionis non posse latere, sed teneri publicè fidem profiteri etiam cum vitæ periculo, quia aliàs oriretur scandalum. Idemque docet de viro priuato, quando hic solus in aliqua vrbe esset doctus. Sed hoc, ut sonat, verum non est; quia talis potius tenetur se occultare, ut secretò possit alios in fide instruere & confirmare; ut mox dicam; nec inde vllum potest oriri iustum scandalum, sed magna utilitas.

95 Secunda pars probatur Primò, quia cum non possim me prodere fidem publicè confitemi

do, nisi cum graui vitæ periculo, non possum id facere, nisi inde notabilis proximi spiritalis utilitas, aut Dei honor speretur; aliàs enim vitam prodigerem, quam tamen teneor conseruare. Item mea interfectio fieret cum graui proximi scelere ac iniuria in fidem ac Deum, quæ nisi ingenti aliunde emolumento compensentur, teneor prout commodè possum vitare: atqui sæpè accidere potest, ut ex mea confessione nulla aliorum utilitas, & exiguus aliàs Dei honor speretur, ut si sim inter aliquot nebulones, aut etiam in ditione alicuius tyranni, qui intelligentes me fidem confitentem statim clam interficerent: ergo ut dicta incommoda vitem, teneor tunc quantum commodè possum, fidem meam licitis modis occultare.

96 Secundò, quia fieri potest quòd manendo in vita longè magis fidem, Dei cultum, aliorumque salutem sim promotur, quàm si pro eius confessione morer. Imò fieri potest, ut mea vita necessaria sit ad aliorum salutem, ut si in aliqua vrbe sim vnicus sacerdos, aut talis ad quem solum alij in suis difficultatibus possint recurrere; aut si ratione status & officij mei, quod licetè administro, possum multa mala, quæ aliàs Catholicis inferrentur, impedire; quibus solatijs mea confessione, & morte inde sequente eos priuarem: tunc enim ipse honor fidei, & caritas proximi obligant me ut quantum licetè possum, vitam conseruem, ideoque fidem meam aut etiam meipsum occultem.

97 Tertio, quia sæpè potest esse probabile periculum, fore ut mea publica confessione sponte oblata grauius tyrannus irascatur, & atrocius in Catholicos delinuat: & sic per eam esse alijs causa grauis mali, & multis fortasse etiam lapsus, sive negationis fidei; quæ sine dubio vitare teneor. Et in his casibus valet illud Christi Matth. 7. Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi disrumpanit vos.

Quintò, quia sæpè meritò etiam possum timere de mea inconstantia, ne fortè tormentis, eorumque metu victus fidem negem; & ideo tunc teneor me non temerè periculis obijcere.

98 **CONCLUSIO II.** Per se loquendo, & si aliud notabile incommodum inde non sequatur, licitum est tempore persecutionis fugere, aut alia ratione se occultare. Est communis Doctorum imò totius Ecclesiæ sensus.

Probatum clare ex Scripturis. Primò, Matth. 10. dicitur, Cum autem persequerentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Quod non solum de Apostolis intelligendum est, ut vult Tertullian. sed etiam de omnibus fidelibus: nam antecedentia & consequentia illius loci non minùs in alios fideles, quàm in Apostolos conueniunt; imò quædam in alios fideles optimè, nullo tamen modo in Apostolos conuenire possunt, ut quod immediatè antè dicitur: Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filij in parentes, & morte eos afficient. quæ nullo modo Apostolis conueniant.

Pro-

99 Probatur Secundo, exemplo omnium San-
ctorum, tam antiqui, quam noui testamenti.
Nam 3. Reg. 18. centum Prophetæ fugientes læ-
uicent lezabel latuerunt apud Abdiam. & c. 19.
ipse Elias eiusdem tyrannidem fugit. Item 2. ad
Corinth. 1. S. Paulus ne Damasci comprehen-
deretur, in sporta noctu per murum dimissus
captiuitatem effugit. Item Actor. 12. S. Petrus
iam captus ab Herode diuinitus liberatus eius-
mantus effugit. Imò i. se Christus, qui tamē vir-
tute sua poterat omnem sequentium vim com-
primere, vt nobis daret exemplum, maluit eam
fugiendo declinare. Sic Marth. 2. v. 14. fugit in
Egyptum, & c. 4. v. 12. audiens mortem Iohan-
nis secedit in Galilæam. & Iohan. 8. v. ultimo, fu-
giens Iudæos volentes eum lapidare se abscon-
dit; & c. 10. v. 49. abiit trans Iordanem; & c. 11. v.
54. quia Iudæi querebant eum interficere, *Iam
non in palam ambulabat apud Iudæos, sed abiit in re-
gionem iuxta desertum in ciuitatem que dicitur E-
phrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.*

100 Probatur Tertiò, ratione: quia fugiens perse-
cutionem nullo modo negat fidem, sed tantum
eam expresse non confitetur, ad quod nõ sem-
per tenetur. Imò implicite quodammodo ipso
suo facto eam confitetur, dum ostendit sibi
eam esse tanti, vt malit patriam deserere, quam
eam negare.

101 Ex quibus patet, tempore persecutionis fug-
gam sæpe non solum esse licitam, sed etiam ali-
quando præceptam, vt quando vita nostra est
necessaria ad proximorum & Ecclesiæ utilitatē,
quam etiam absentes procurare possumus. Aut
quando ex meamantione meriti timeatur ty-
rannus exacerbandus, & grauiorem persecutio-
nem excitaturus, aut etiam quando timeo ne
tormentis victus fidem abnegem.

102 Ethæc quidem satis clara sunt in priuatis ho-
minibus, quorum præsentia ad aliorum salu-
tem non est ita necessaria. Sed tota difficultas est
in Episcopis, Pastoribus, aliisque similibus, qui
ex officio tenentur suarum omnium salutem pro-
spicere, easque in periculis non deserere. Et quæ-
ri potest vtrum etiam his tempore persecutionis
fugere liceat. Hanc autem difficultatem pulchrè
tractat D. August. epist. 180. ex qua ponam duas
sequentes conclusiones.

103 CONCLUSIO III. Quandoque etiam ipsis
Episcopis aliisque Pastoribus licitum est fugere
tempore persecutionis. Primò, quando tyran-
nus ipsos solos persequitur, & reliquos sacerdo-
tes ac plebem permittit pacifice sua agere; vt
contigit tempore Athanasij. Ratio est, quia
tunc sine notabili incommodo fugere possunt,
idque sæpe expedit ne sua præsentia tyrannum
grauius exacerbent. Secundò, quando eorum
vita est valde necessaria Ecclesiæ Dei, cui mul-
tùm possunt prodesse, aut quando alie ratio-
nabiles causæ fugam suadent; & absentes per
alios, qui parati sunt manere, possunt sufficien-
ter plebi suæ prospicere. Tunc enim etiam in
generali totius cleri & plebis persecutione pos-
sunt, atque etiam quandoque tenentur fugere.
Ita D. Augustinus supra, & patet ex locis supra
ex Scriptura citatis, quæ loquuntur de Prælati-
bus & Pastoribus; atque adeò Apostoli, & ipse Chri-
stinus de act. supernat.

stus Prælati & Pastores erant, & tamen in simi-
libus casibus fugerunt.

CONCLUSIO IV. Tam Episcopus, quam
quis alius, cui incumbit aliorum salutem pro-
curare, illicitè fugit, quando eius præsentia est
necessaria salutis subditorum, vt si hi eo fugien-
te omni Pastore, aut alio qui vicem eius ageret,
essent destituendi; vt fieret quando talis solus
ibi esset sacerdos, aut alij sacerdotes essent in-
sufficientes vt sine eo munia omnia pastora-
lia obire possent, aut eius exemplo essent et-
iam fugituri: aut etiam quando magnum scan-
dalum aut turbatio ex eius fuga timeretur.
Probatur ex Scriptura, quæ Iohan. 10. v. 11. & Iohan. 10.
12. docet in similibus casibus boni pastoris esse
ponere animam suam pro ouibus, & fugientes
vocat mercenarios. Et S. Iohannes epist. 1. cap. 3. ait
nos debere animam nostram ponere pro
fratribus, quia Christus suam pro nobis po-
suit.

Probatur Secundo ratione, quia tantam fi-
dei iacturam quæ ex aliorum à fide defectione
sequeretur, tenetur quisque fidelis etiam pro-
pria morte auertere, quia in eo consistit ingens
Dei honor, quem caritas Dei præcipit nos vitæ
proprie præponere.

Item quia ex caritate erga proximum tene-
mur huius salutem spiritualem in tanta, & præ-
sertim communi necessitate, propriæ vitæ præ-
ponere; vt docet locus citatus ex epistola S. Io-
hannis. Quod maximè locum habet in Pastore,
à quo oues deserta omnium luporum moribus
patent, atque ita in summa necessitate consti-
tuuntur. Quare Pastores etiam ratione officij
tenentur ex iustitia suos in tali casu non desere-
re, sicut nauclerus in periculo naufragij, quain-
diu est vlla spes quòd poterit suis vectoribus ef-
se auxilio, tenetur ex iustitia eos non deserere.
Quæ pulchrè docet Nicolaus Papa relatus cap.
Sciscitaris, q. 1. & D. Augustinus epist. 180. supra
citata.

Vbi cum eo Nota Primò, quado non est om-
nino clarum vtrum expediat, an verò illicitum
sit, Episcopum, aliumque Pastorem hic & nunc
fugere persecutionem, optimum esse vt hac in
re non suo, sed aliorum regatur arbitrio, quia sic
erit minus periculi ne proprio amore decipia-
tur, & minor longè erit occasio scandali, si scia-
tur illum ex se paratum remanere, aliorum sua-
su discedere.

Secundò, quando inter diuersos sacerdotes
(quos omnino expediret partim manere, ne
plebs destituatur; & partim etiam discedere, ne
fortè totus Clerus simul comprehendatur &
occidatur) oriretur dubium qui deberent disce-
dere, qui manere, nec posset hoc communi con-
silio satis definiri, id forte finiendum esse.

Tertiò, quando Pastor potest inter suos sub-
ditos occultè latere, eum non posse fugere,
quia tunc potest sine periculo suis auxilio ef-
se: atque ita non est causa cur eos deserat. Ita
autem latere semper ei licet, quoties aliàs ei
imminet periculum, quia hac ratione suos non
deserit.

His adde Quartò, quando alterius non Pa-
storis, præsentia simili modo esset salutis aliorum

104
Quando non
liceat Pasto-
ribus fugere.

Iohan. 10.

Iohan. 3.

105

c. Sciscita-
ris.

August.

106

Quæ regula
seruanda
sunt quando
dubitatur an
aliquis de-
beat fugere.

107

Quandoque
etiam non
Pastor tene-
tur cum pe-
riculo vite
non fugere.

necessaria, ita ut eo absente multi grauibz pe-
riculis atque incommodis spiritualibus essent
exponendi, præsertim si essent omni Sacra-
mentorum usu priuandi, eum etiam cum peri-
culo vite teneri non fugere; quia etiam cum
honor fidei, & caritas Dei ac proximi in tali
casu obligant animam suam pro fratribus po-
nere, ut probant argumenta ex ratione, & ex e-
pistola S. Iohannis supra allata.

108
Illicite ita
respondes ut
videaris ne-
gasse fidem.

CONCLUSIO V. Interrogatus de fide siue
auctoritate publica, siue priuata nullo modo li-
cite potest utendo restrictione mentali aut ver-
bis ambiguis ita respondere, ut præsentibus vi-
deatur fidem negasse. Patet ex dictis supra dub.
2. conclus. 3.

Dices, Tyrannus non habet ius me interro-
gandi de fide; ergo non teneor illi clarè re-
spondere. Respondeo, hinc solum probari me
non teneri ei respondere: non autem me pos-
se ita ei respondere, ut videar negare fidem;
quia reuerentia Deo ac fidei debita me obligat
ut omnem eius etiam apparentem negationem
vitam; ut loco citato satis probauit.

109

CONCLUSIO VI. Interrogatus an sit Chri-
stianus, siue publica siue priuata auctoritate id
fiat, per se loquendo, non tenetur respondere,
quoties interrogans non habet ius eum hac de
re interrogandi; ut communiter fit, quando
infideles Christianos talia interrogant. Ita
Lorca 2. 2. disput. 24. numer. 21. & 22. & alij,
& patet ex dictis numero 85. & 87. Et confir-
matur: quia si ita interrogatus posset fugien-
do euitare responsionem, id licite faceret; qua-
re etiam non poterit manens coram tyranno
responsionem declinare, si aliud malum non
sequatur?

Lorca.

110

CONCLUSIO VII. Communiter tamen per
accidens ita interrogatus auctoritate publica
tenetur respondere, & fidem confiteri. Quia
taciturnitas nullo modo ei prodesset, quia cum
interrogans possit tunc eum tormentis com-
pelli ad respondendum, nullo modo erit ip-
sius taciturnitate contentus; imò tamquam
contemptus, per eam magis exacerbabitur, at-
que ita grauius illum deficiet, præsertim si
durius respondeat, dicendo, Non dicam, aut,
quid ad te? atque ita sic respondens maiores
turbas concitabit, & incommoda sibi aut et-
iam alijs accerset, animum tyranni in omnes
fideles tamquam ipsius contemptores conci-
tando; quæ quisque fidelis tenetur vitare. &
sic intellecta multorum sententia dicentium in-
terrogatum publicè de fide teneri eam confite-
ri, est vera.

111

Taciturnitas
non est signu
negationis,
nisi aliquan-
do per acci-
dens.
Lorca.

D. Thom.

CONCLUSIO VIII. Interrogatum etiam pu-
blica auctoritate, an sit Christianus, tacere, non
est signum eum fidem negare. Ita Lorca supra,
& patet ex dictis numer. 91. Quandoque tamen
ratione circumstantiarum eiusmodi taciturni-
tas est tale signum, & consequenter peccatum
contra præceptum negatiuum confessionis fi-
dei. Et sic intellige D. Thomam citatum num.
84. quia tunc propriè alicuius taciturnitas est
causa cur putetur non habere fidem, aut fidem
non esse veram, quando ille tacendo interpre-
tatur censetur negare se esse Christianum; aut

fidem Christianam esse veram. & sic eius do-
ctrina clara est.

Censetur autem eiusmodi taciturnitas esse
tacita fidei negatio. Primò, quando multi simul
interrogantur an sint Christiani, & alijs mul-
tis id negantibus, aut dicentibus se paratos ne-
gare fidem pauci aliquot inter eos tacent, quo
facto videntur tacite eorum responsionem ap-
probare, & tamquam suam acceptare. Secun-
dò, quando festinanter multi rogantur an pa-
rati sint negare fidem, & quibusdam id negan-
tibus, aliisque annuentibus, aliqui tacent, at-
que ita inter eos qui sunt parati negare in ta-
logum referuntur. Tertiò, quando iudici in-
terroganti an sis paratus negare veram fidem,
aut falsam suscipere, alius pro te tacente respon-
det te paratum esse, nec contradicis; hoc enim
videtur fuisse olim crimen libellatorum quo-
rundam, qui per se non negabant fidem, sed
solum permittebant ut alij pro ijs testarentur ip-
sos negasse fidem, ut nu. 117. & 118. ostendam.
Imò hoc etiam inter priuatos factum posset ha-
bere rationem tacite negationis fidei, præser-
tim si nullum signum indignationis ostendas.
Idem in alijs similibus casibus potest contingere,
qui vna generali regula comprehendi non
possunt, sed prudenti iudicio ex circumstantijs
spectandi sunt.

Notandum est demum, semper fuisse lici-
tum tempore persecutionis data pecunia à Præ-
sibus impetrare ne quis ad sacrificandum,
aut fidem negandam compellatur, ut contra
Tertullianum hoc in Catholicis reprehenden-
tem bene probat Baronius anno 203. num. 17.
Et simili ratione licitum esset precibus, aut a-
lia ratione eiusmodi abnegationem etiam co-
ram publico magistratu à se amoliri; & con-
sequenter interrogatus à magistratibus infi-
delibus circa res fidei, potest eos rogare ne
cogant eum ad talia respondere, modo id ita
faciat ut nullo modo innuat se de fidei verita-
te dubitare; hoc enim non est negare fidem, sed
potius eam tacite confiteri: ita enim agens aper-
tè insinuat se credere fidem nostram esse veram;
id tamen ne magistratuum iram in se conciet
non libenter publicè confiteri, ad quod non
semper tenemur.

Quandoque tamen propter scandalum, aut
periculum assistentium id posset esse illicitum.
ut si multi interrogarentur circa fidem, alijs
quidem eminus spectantibus, non tamen quid
diceretur audientibus, & quicumque eam non
negarent conijcerentur in carceres; tunc tali de-
precatione dimissus puraretur ab omnibus ne-
gasse fidem: atque ita eiusmodi eius modus a-
gendi esset alijs pro signo negationis, quod il-
le teneretur euitare; quia etiam sæpè licite nos
ita geramus ut alij nequeant cognoscere an si-
mus fideles nec ne; tamen interrogati de fide
non possumus ita respondere, ut alijs commu-
niter videamur eam negasse. Item quando in-
terrogatus esset magna apud alios auctoritate,
atque ita alij videntes eum non consistentem
expresè & constanter, sed deprecari circa fi-
dem interrogetur, multi redderentur timidio-
res, cum præfenti periculo negandi; tunc ho-
rum

112

Quando
etiam
negat
fidem.

113

Licite
tyranno
et
cogit
filiam
religionem
Baron.

114

Quandoque
per accidens
illicite de-
precari et
cogit
profecti.

rum salus etiam cum periculo vitæ è periculis in quibus aliàs constiteretur, publica & constanti confessione evadenda esset.

Vt autem dicta melius intelligantur & confirmantur, definiendum nobis est breviter, quinam olim dicti sint libellatici. Quidam igitur apud Baron. anno 253. numer. 20. putarunt eos dictos fuisse libellaticos, qui pecuniam dabant magistratibus, ne compellerentur sacrificare aut fidem negare. Quos ipse merito ibi refutat; quia illud semper fuit in Ecclesia existimatum esse licitum: libellatici verò semper fuerunt acculati, tamquam rei gravis criminis.

Ipse verò ibidem num. 21. docet, libellaticos dictos eos, qui gerentes magistratum secretò per se vel alios ad eundem dicebant se Christum negare; & interim data pecunia impetrabant ne publicè cogerentur negare fidem. & dato à magistratu libello ab ulteriore vexatione reddebantur immunes. Probat suam sententiam Primò, ex epistola Cleri Romani ad Cyprianum, quæ est 31. inter huius epistolas; ubi dicitur: *Sententiam nostram dilucida expositione protulimus adversus eos, qui seipsum infideles illicita nefariorum libellorum professione prodiderant, quæstusque irriterentes illos diaboli laqueos viderentur, quo non minus quam si ad nefarias aras accessissent, hoc ipso quo ipsum contestati fuerant (scilicet se accessisse ad aras, ad hoc enim hæc verba necessitudo referenda sunt) tenerentur: sed etiam adversus illos, qui acta fecissent (id est qui curarent sibi à magistratu dari libellum, quo tamquam actu aliquo publico ille testaretur ipsos sacrificasse) licet presentes cum fierent non essent, cum presentiam suam utique ut sic scriberentur mandando fecissent, &c. Secundò, ex libro Cypriani de lapsis, ubi paulò post medium ait, Nec sibi quo minus agant penitentiam blandiantur, qui etsi nefandis sacrificiis manus non polluerunt, libellis tamen conscientiam prostituunt. Et illa professio denegantis (scilicet fidem) contestatio est Christiani quod fuerat abnuentis. Fecisse se dixit, quod alius faciendo commisit.*

Contra verò Malderus 2.2. quæst. 3. artic. 2. membro 2. docet illos numquam negasse fidem, sed tantum impetrasse libellos quibus magistratus testaretur ipsos sacrificasse.

Probat ex epistola Cypriani 52. ad Antonianum, ubi libellaticum ita loquentem facit: *Ad magistratum veni, vel alio eum me mandavi Christianum me esse, sacrificare mihi non licere, ad aras dia-*

boli me venire non posse, dare me ob hoc primum, ne quod non licet faciam. Item ex epistola Cleri Romani ad Cyprianum supra citata, ubi dicitur, Qui vult videri propositis adversus Evangelium vel edictis vel legibus satisfecisse, hoc ipso iam paruit, quod videri paruisse se voluit.

Sed dicendum est utriusque sententiam in diuersis fuisse veram; nam loca quæ superius attuli, pro Baronio satis innuunt, quosdam aliquando negasse verè fidem, (saltem per alios: hoc enim apertè innuunt illa verba Cleri Romani ad Cyprianum: *Hoc ipso quo ipsum contestati fuerant, ut supra exposui.* Item illa Cypriani ex libro de lapsis; *Et illa professio denegantis, &c. Et fecisse se dixit, quod alius faciendo commisit.*

Contra verò, aliquos nullo modo verè negasse fidem, sed solum accepisse libellum, quo magistratus testabatur eos illud fecisse, probant loca quæ Malderus pro se adfert: præsertim cum ille libellaticus apud Cyprianum expressè testetur paulò ante verba supra citata, & etiam paulò post, se omnino putasse, in eo suo facto nihil illicitum à se committi, quod nulla veritatis apparentia aut putare aut dicere potuisset, si verè coram magistratu, quantumvis aliàs secretò, Christum negasset: nimis enim compertum semper omnibus Catholicis fuit hoc esse illicitum.

Deinde hanc distinctionem apertè, innuit prior locus ex epistola Cleri Romani supra allatus, qui apertè distinguit duplicis generis libellaticos, & priores dicit testatos fuisse se sacrificasse, ideoque ait eos non minus peccasse, quam si id re ipsa fecissent. Alios verò ait solum acta fecisse, aut fieri mandasse. Acta autem vocant librum in quem referebantur ea, quæ in iudicio coram magistratibus fuerant acta: dicebantur autem illi facere, aut mandare fieri acta, qui magistratum pecunia corruptum inducebant, ut eiusmodi libellum conscriberet, in quo ipsi dicerentur coram magistratu vocati sacrificasse, ac Imperatorum mandatis paruisse, cum tamen nihil horum fuisset factum. Imò ipsi magistratus ut pecuniam acciperent videntur aliquando alijs eiusmodi libellos sponte obtulisse, eosque ut eos peterent inuitasse; ut apertè innuit ille libellaticus apud Cyprianum epist. 51. ubi reddens causam cur acceperit libellum ait: *Cum occasio libelli fuisset oblata (scilicet à magistratu) quem nec ipsum acciperem nisi ostensa fuisset occasio.*